

Vapaa-aika, museopalvelut

30.11.2021

Dnro 14334-2021
(11 05 02)Konsernihallinto, tilapalvelut, toimitilajohtaminen
Saku Lehtiö

Lausunto S:t Olofsskolanin (Luostarinkatu 11) kulttuurihistoriallisista arvoista

Viite: lausuntopyyntö, sähköposti 5.11.2021

Valmistelijat: Noora Gherghel, Kulttuuriperintöyksikkö

Turun kaupungin tilapalvelut on pyytänyt Turun museokeskuksen, Varsinais-Suomen alueellisen vastuumuseon lausuntoa S:t Olofsskolanin koulurakennuksen (rakennustunnus 1034470321) kulttuurihistoriallisista arvoista. Tilapalveluissa on tekeillä S:t Olofsskolanin tarveselvitys, jossa yhtenä vaihtoehtona tutkitaan uudisrakennuksen toteuttamista nykyisen rakennuksen paikalle. Koulurakennuksesta on tehty sisäilma- ja rakennetutkimus sekä asbesti- ja haitta-ainekartoitus (AHA-kartoitus). Tutkimusraporttien perusteella rakennus on laajojen korjausten tarpeessa, ja kunnostamista ei tilapalveluissa nähdä kannattavana. Lisäksi koulun oppilasmäärä on viime vuosina kasvanut niin paljon, että kolmannes oppilaista on ollut pysyvästi väistötiloissa jo useamman vuoden. Lisätilatarve olisi nykyrakennukseen kerroksen verran.

Koulurakennuksen historia ja konteksti

Koulu rakennettiin vuosina 1964–66. Rakennuksessa toimi alkuun Åbo Svensk Flicklyceum, mutta peruskoulu-uudistuksen myötä rakennukseen sijoittui 1970-luvun alussa S:t Olofsskolaniksi nimetty yläaste. Nimi juontaa Turun keskiaikaisen dominikaanikonventin Pyhän Olavin luostarikoulusta.

Rakennuksen suunnittelija oli arkkitehti Pentti Ahola (1919–1972), joka oli suomalaisen yhdyskuntasuunnittelun keskeisiä kehittäjiä 1950–60-luvuilla. Hänen töidensä mittakaava vaihteli seutukaavoista aina yksittäisten rakennusten suunnitteluun, ja Aholan vahvuutena onkin pidetty laaja-alaista ajattelua. Opiskeluaikanaan, ennen oman arkkitehtitoimiston perustamista, Ahola työskenteli Arne Ervin toimistossa. Ervi on tunnettu koulurakennusten suunnittelija.

Ahola vaikutti etenkin pääkaupunkiseudulla, jossa hän suunnitteli mm. Siltämäen asuinalueen asemakaavan ja rakennukset sekä Hakalahdon asemakaavan ja atriumtaloalueen. Hänen tunnetuimmat työnsä ovatkin asemakaavoja. Ahola edisti myös rakentamisen standardoimista, ja vuosina hän toimi 1953–54 Suomen Arkkitehtiliiton standardisoimislaitoksen johtokunnan puheenjohtajana.

Ahola suunnitteli kuitenkin myös yksittäisiä rakennuksia. Arkkitehtuurin saralta S:t Olofsskolanin aikainen Aholan tuotannossa on esimerkiksi Hampurin merimieskirkko, joka valmistui 1966 ja sisältyy Hampurin historiallisten monumenttien kohdeluetteloon. Kaavoituksen osalta Aholan käsialaa oli Naantalin ensimmäinen yleiskaava vuodelta 1965. Turun 1950–70-luvulla rakennettujen koulujen osalta S:t Olofsskolan on siinä mielessä poikkeus, että suunnittelijana oli tavallisesti paikallinen arkkitehtitoimisto tai kaupungin talorakennusosasto.

Kouluarkkitehtuurissa 1960-luku oli murroskautta, jolloin rakennusten yleisilme muuttui voimakkaasti. Edellisellä vuosikymmenellä rakennusten hahmo ja tilajäsentely olivat vielä suurelta osin edustaneet 1940-luvulta periytynyttä tyyliä, jossa rakennukset olivat monikerroksisia, yleensä harjakattoisia ja kivirakenteisia, ja niihin sisältyi usein asuntoja henkilökunnalle. Koulurakennusten suunnittelussa alettiin kuitenkin hyödyntää pedagogisia tutkimuksia ja oppilaiden tarpeisiin kiinnittää aiempaa enemmän huomiota. 1960-luvulle tultaessa koulujen muoto venyi horisontaalisesti ja kerrosluvu pieneni. Rakennusmassoista tuli suorakulmaita ja tasakattoisia, ja pohjaratkaisut olivat usein kokeellisia. Monikäyttöisyyteen pyrittiin aiempaa enemmän. Runkoratkaisu pohjautui tyyppillisesti pilari–palkki-järjestelmään, mikä vapautti julkisivujen aukotuksen ja mahdollisti pitkät ikkunarivit.

S:t Olofsskolan arkkitehtuurissa ajanmukaiset piirteet esiintyvät vahvoina. Punatiiliverhottuja julkisivuja hallitsevat pitkät nauhaikkunat. Rakennuksen pääsisäänkäynti sijoittuu luokkasiiven alle, ja sisääntuloaulan lasiseinät mahdollistavat visuaalisen jatkumon sisä- ja ulkotilojen välillä. Sisääntuloerokseen sijoittui alkujaan kirjaston, opettajainhuoneen ja ruokailuhuoneen ohella mm. talonmiehen ja vahtimestarin asunnot. Luokkahuoneet sijoitettiin 2. ja 3. kerrokseen, 2. kerrokseen myös liikuntasali.

Rakennuksessa vuosien varrella tehdyt muutokset ovat koskeneet pääasiassa sisätiloja, ja ne ovat usein heijastaneet talotekniikan muutoksia. Esimerkiksi 1980-luvulla koulu on liitetty kaukolämpöverkkoon, jolloin osa pannuhuoneesta sekä polttoainevarasto on muutettu teknisen työn tiloiksi, varastoksi ja ilmastointikonehuoneeksi. Vuoden 1991 lupakuvissa esitetään hissiä, ruokasalin laajentamista piha-alueelle sekä tilajärjestelyiden muutoksia, kuten koulukuraattorin ja psykologin huoneita vahtimestarin asunnon tilalle. 3. kerroksen ilmastointikonehuonetta on samassa yhteydessä laajennettu, ja vesikatolle on sijoitettu kaksi ilmastointikonehuonetta.

Suojelutilanne

Alueen voimassa oleva asemakaava on vuodelta 1960 ja siinä tontti on osoitettu merkinnällä Y: yleisten rakennusten korttelialue.

Voimassa olevassa yleiskaavassa (45/1999) kohde sisältyy aluerajaukseen ma (vaakaviivoitus), jota koskee määräys: *Kulttuurihistoriallisesti, kaupunkikuvallisesti, maisemallisesti tai luonnontilallisesti arvokas alueenosa. Alueella tapahtuvat muutokset tulee tehdä niin, että alueen ominaispiirteitä ei turmella.*

Turun valmisteilla olevassa Yleiskaava 2029:ssä S:t Olofsskolan sisältyy aluerajaukseen 1/35: *Luostarinkadun kouluympäristö*, jota koskee merkintä ja määräys: *Arvokas rakennus tai rakennetun ympäristön kokonaisuus.*

Arkkitehtonisesti, kulttuurihistoriallisesti ja/tai kaupunki- tai kyläkuvallisesti arvokas rakennetun ympäristön kohde, jonka ominaispiirteet tulee säilyttää. Arvokkaita rakennuksia ei saa purkaa. Luvanvaraisista toimenpiteistä tulee kuulla museoviranomaista. Numero merkinnän yhteydessä viittaa liitteenä olevaan kohdeluetteloon.

Kohdeluettelossa Luostarinkadun kouluympäristöstä todetaan seuraavaa: *Koulurakennuksia usealta vuosikymmeneltä, lisäksi Työväenopisto 1962, päiväkotikäytössä olevat empirepuurakennukset ja kivinen ulkorakennus (1832; 1846, laajennus 1891; 1901).*

Turun museokeskus, Varsinais-Suomen alueellinen vastuumuseo toteaa lausuntonaan seuraavan:

S:t Olofsskolanin rakennus on edustava ja kaupunkikuvallisesti korkeatasoinen esimerkki 1960-luvun koulusuunnittelusta, ja rakennuksen arvot on tunnustettu valmisteilla olevan Yleiskaava

2029:n arvokkaiden rakennetun ympäristön kohteiden luettelossa. Pentti Aholan arkkitehtuurista ei ole tehty kokonaisesitystä, joten koulurakennuksen tarkastelu Aholan suunnittelutöiden joukossa vaatisi vielä lisäselvityksiä.

Turun 1960–70-luvuilla valmistuneista kouluista on viime vuosina tehty useita purkamispäätöksiä. Rakennustaiteellisesti ja ympäristöllisesti arvoluokkaan 1 luokitelluista kouluista esimerkiksi Perno (valmistunut 1963–65) ja Kastu (valm. 1970) on purettu, ja Suikkilan koululle (valm. 1972) on myönnetty purkamislupa. Tämä asettaa entistä enemmän painoarvoa jäljellä olevien koulurakennusten säilymiselle, jotta rakennettu ympäristö pysyy historiallisesti edustavana ja kerroksellisena.

Museokeskuksen kanta on, että S:t Olofsskolanin koulurakennuksen kunnostamisen ja tarvittaessa laajentamisen tulee olla ensisijainen vaihtoehto. Korjausrakentamista suosimalla paitsi vaalitaan kulttuuriympäristöä, myös vähennetään rakennusjätteen syntyä sekä uusien rakennusmateriaalien tarvetta. Tällä on myös ympäristön kannalta suotuisa vaikutus. Tilatarpeiden osalta museo katsoo, että koulun massoittelu mahdollistaisi Sampoalinnanvuoren puoleisen osan korottamisen heikentämättä rakennukselle tyypillisiä kaupunkikuvallisia piirteitä.

Turun museokeskus
Varsinais-Suomen alueellinen vastuumuseo
Vapaa-aikatoimiala, museopalvelut
museopalvelujohtaja

Juhani Ruohonen

Kulttuuriperintöyksikkö
vastuualuepäällikkö

Maarit Talamo-Kemiläinen

Tiedoksi: Museovirasto, kirjaamo@museovirasto.fi
Turun kaupunki, Kaupunkiympäristö, rakennusvalvonta
Turun kaupunki, Konsernihallinto, tilapalvelut, toimitilajohtaminen, Saku Lehtiö